

Enskild motion

Motion till riksdagen 2015/16:77

av Jonas Jacobsson Gjörtler (M)

Förutsättningarna för riksdagsarbetet

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att minska antalet riksdagsledamöter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ersättningssystemen för riksdagsledamöter bör ändras och tillkännager detta för riksdagsstyrelsen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ökat inslag av personval i de allmänna valen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införandet av en tidsbegränsning av riksdagsuppdraget och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sveriges riksdag är den högsta beslutande församlingen i vårt land och vart fjärde år väljer folket de 349 ledamöter som ska sitta i riksdagen och vara dess främsta politiska representanter. Riksdagsuppdraget är viktigt och därför är det också viktigt att formerna för uppdraget är ändamålsenliga. En viktig parameter i sammanhanget är legitimiteten, att formerna för uppdraget inte gör att legitimiteten i onödan naggas i kanten eller helt går förlorad.

Antal riksdagsledamöter

Från och med 1976/77 års riksmöte har Sverige 349 riksdagsledamöter. I jämförelse med många andra länder har Sverige tämligen många parlamentariker i förhållande till befolkningen. Våra 349 riksdagsledamöter, representerar ungefär 9,8 miljoner svenskar. Det betyder att det går i genomsnitt 28 000 invånare per mandat. Sverige har något färre invånare per mandat än Norge och Danmark, men ungefär lika många som Finland.

Genomsnittet för de 27 EU-länderna är drygt 51 900 invånare per mandat. Det säger sig självt att kostnaden blir högre med relativt sett fler ledamöter, samtidigt som uppgifter och ansvar sprids ut på fler personer, vilket riskerar att göra uppdraget mer otydligt.

Om Sverige skulle reducera antalet riksdagsledamöter skulle arbetet för ledamöterna bli mer koncentrerat och det skulle innebära en tydligare överblick av vilka ledamöter som finns och hur de arbetar.

Med en minskning av antalet ledamöter är det självfallet viktigt att säkerställa att hela landet representeras på ett bra sätt, men det går att åstadkomma även med färre ledamöter.

Om Sverige skulle ha samma antal ledamöter i relation till invånarantal som genomsnittet i EU skulle vi ha 183 ledamöter, det vill säga en minskning med 166. Eftersom vi är ett relativt glesbefolkat land kan det dock finnas skäl att behålla en något högre representation än genomsnittet. Mitt förslag är därför att antalet ledamöter minskas med 100, till 249.

Arvoden

En ständigt återkommande diskussion gäller riksdagsledamöternas arvoden, där många människor har kritiska synpunkter. Jag tror förvisso att få väljer att försöka bli riksdagsledamöter för att ”tjäna pengar”, men ersättningarna spelar ändå roll för vilka incitament som finns för olika människor att söka sig till uppdraget. Jag menar att det finns en inbyggd motsättning i hur ersättningen idag är utformad.

Många riksdagsledamöter har betydligt bättre betalt än vad de hade i sitt tidigare värv – på så sätt är uppdraget ”lönsamt” för dem. Bland allmänheten uppfattar många människor också arvodena som alltför höga och skulle gärna se att de sänks.

Samtidigt finns det en poäng att arvodena är tillräckligt höga för att också människor som har högre inkomster kan väljas till ledamöter utan att det blir en allt för stor ekonomisk förlust.

Ett sätt att lösa detta problem är att knyta den ekonomiska ersättningen till vad respektive ledamot tjänat innan vederbörande blev invald i riksdagen. Det skulle betyda att ersättningen blir olika för olika personer. En vanlig invändning mot ett sådant förslag är att det då inte längre blir ”lika lön för lika arbete”, men den invändningen har tydliga brister.

Riksdagsuppdraget är nämligen inget arbete i vanlig mening, det är ett förtroendeuppdrag och förtroendet uppbär man bland annat genom de erfarenheter man har samlat på sig innan man blev vald. Därför är det också rimligt att ersättningen kopplas till vad man har gjort tidigare.

Mitt förslag är att ersättningssystemet förändras i grunden. Arvodet bör omvandlas till ett symboliskt, relativt lågt, grundarvode som exempelvis kan motsvara en viss procentandel av ett basbelopp per månad.

Därutöver bör ledamöterna få ersättning för förlorad arbetsförtjänst. På så sätt skulle ledamöternas ersättning styras av den lön man hade innan man blev invald i riksdagen. Detta är också på det sätt fritidspolitiker normalt får ersättning – genom ett inläsnings- och sammanträdesarvode samt ersättning för förlorad arbetsförtjänst när man är tvungen att vara ledig från sitt arbete för att fullfölja uppdraget.

Systemet innebär i praktiken ett slags marknadsprissättning av ledamöternas ersättning, vilket dessutom blir ett effektivt argument mot att ersättningen skulle vara för generös.

Ökat personvalsinslag

Det svenska valsystemet är i allt väsentligt uppbyggt kring partierna. Det finns många fördelar med detta, men också vissa nackdelar. En nackdel är att kopplingen och ansvarsutkrävandet mellan väljare och vald blir svagare. Eftersom de svenska parlamentarikerna får sin plats på valsedeln av det egna partiet – processerna för hur det i sin tur går till kan se lite olika ut – blir kopplingen till väljarna på sätt och vis bara indirekt.

Sedan 1998 är det möjligt (men inte nödvändigt) för väljarna att sätta ett kryss framför den kandidat på valsedeln som man helst vill se vald. Det finns dock en spärr på 5 procent (tidigare 8 procent till riksdagen), vilket i praktiken gör att relativt få blir personvalda. Om ingen når över 5 procent gäller den ordning som partiet har fastställt på valsedeln.

Ett enkelt sätt att öka personvalsinslaget skulle vara att sänka eller helt ta bort personvalsspärren och i stället låta alla kryss räknas. På så sätt skulle väljarna ha möjlighet att rangordna samtliga kandidater som står på valsedeln.

Tidsbegränsning av ledamotsuppdraget

Det finns idag ingen tidsgräns för hur länge en person kan sitta i riksdagen. Det är problematiskt, eftersom det rimligen blir svårare att hålla kontakt med ett normalt yrkesliv utanför riksdagen, vilket i sin tur riskerar att fjärma den förtroendevalda från medborgarna i övrigt.

En tidsbegränsning av uppdraget skulle innebära flera fördelar. Med en begränsning skapas en naturlig cirkulation och ett kontinuerligt inflöde av nya krafter, vilket är positivt. Med tidsbegränsningen blir politiken mindre av en separat och isolerad

karriärväg eftersom utbytet mellan politiken och det vanliga arbetslivet då naturligt ökar. Sannolikt kan det innebära friare och mer självständiga ledamöter.

En relevant invändning som ibland framförs mot en tidsbegränsning är att det finns risk att värdefull erfarenhet samtidigt försvinner. Erfarenhet är förvisso viktigt, men erfarenhet med relevans för riksdagsuppdraget handlar inte enbart om det arbete som utförs i riksdagen utan kan också skaffas på annat sätt. Det är bra att erfarenhet från politiken varvas med erfarenhet från annat håll. Det vore generellt sett bra om fler människor vågade gå ”in och ut ur politiken”.

En begränsning av riksdagsuppdraget till två mandatperioder i sträck vore därför rimlig. Efter en tid utanför riksdagen, exempelvis en eller två mandatperioder, bör det åter vara möjligt att kandidera till riksdagen, med sina nya erfarenheter i bagaget.

Jonas Jacobsson Gjörtler (M)